

Mati.

(Povest. — Spisal Cvetinomiški.)

VIII.

Prišel je majnik, Marijin mesec. Zunaj mesta so bila polja vsa pisana in drhtela so od opojnosti; travniki so se lesketali, potkani z zlatimi in srebrnimi cvetkami, in med njimi se je kopalo v toplih solnčnih žarkih žametno morje spominčič. V cvetju so se klanjale za hišami jablane in češplje, breskve in črešnje, in bukovi gozdovi po dobravah in holmih so tako lepo pozdravljali s svojo prozornozeleno barvo in so vabili tako gostoljubno s svojim šelestanjem, da bi bil človek pozabil pri pogledu nanje na vse, jim stekel naproti in zadihal skupno z njimi svobodno čisti, sveži zrak majniški...

Tudi v mestu so začutili ljudje majniški dih in vreli so vun v božjo naravo. Dolge trume ljudi so hitele na travnike, da bi jih obsijalo in ogrelo z vso močjo gorko solnce pomladansko. Bledih, upalih lic so skakljali in noreli na čistem, neokuženem vzduhu, in njih napolugasle oči so kar nanovo vzplamtevale in zažarevale od življenja.

Jasno, solnčno nebo se je vzpenjalo nad mestom in ponosno so jadrale na daljnem obzorju v nedogled jate ptičev. Vse je utripalo in kipelo v tem majniku, in je cvetelo in je dehtelo. Hvaležna molitev se je dvigala iz pomlajenih src k majniški Kraljici.

Slehern dan je zahajal Hinko s Tončkom iz mesta na polje.

Trgala sta cvetke in doma na stanovanju sta si napravila lep Marijin oltarček. Okrasila sta ga z modrimi spominčicami in z zlaticami, z zvončki, belimi, ponižnobingljajočimi, in s šmarnicami, ki so dišale takó opojno po izbi. Ta oltarček je stal na nizki omarici poleg okna in je imel na vsaki strani eno svečo. Zvečer sta ti sveči goreli in plašno sta se vila navzgor živa plamenčka.

Nekaj čudovito lepega je stopilo v Hinkovo življenje; nekaj blažega in vdanegega, kar je legalo na njegovo dušo lahno in tolažeče. Čisto se je predrugačil v tem novem življenju, in njegove oči so se smehljale od tihe sreče.

Vsak večer sta klečala obadva, Hinko in Tonček, pred oltarčkom in sta molila. Glavi sta držala nekoliko sklonjeni in njuna lica so kipela od ljubezni in hvaležnosti.

Zunaj je bilo lepo in solnčno kakor še nikoli... In tako sta se napotila nekoč zopet iz mesta, iz zatohlih, temnih ulic, kjer je prah, ki mori in pije ljudem kri iz teles. Napotila sta se na prosto poljano in še naprej na prijazno, smehljajočo dobrovo.

Pod sabo sta imela kakor na dlani res lepi božji svet: polja, travnike, njive, livade in gaje; gozdove, bučeče vse in hrumeče; griče za gozdovi, nizke holme naokrog; v daljavi temno reko, vinske gorice po bregovih, na prisojnih krajih sočne pašnike; zadaj bele, nebotične goré, vrhu gorâ v solncu svetlikajoče se cerkvice, vabeče in proseče; nad vso to božjo

naravo pa v velikanskem loku modro, prepevajoče nebo z gorečim zlatim solncem v sredi in pod solncem na pisani pokrajini mesto z neštevilnimi tovarniškimi dimniki: venomer se je kadilo iz visokih stolpov in se je valilo do neba...

Zrla sta fantiča z dobrave dol in se menila o domu.

Hinko je pravil Tončku o svoji materi. Bog ve, kaj dela sedaj? Ali je na polju, ali je na dnini pri tujih, skopih ljudeh? ... Če je na polju, hodi gotovo sključena, skrbi ji razjedajo lica, in ne odpočije se ... Če je pa na dnini, se boji, da ne bi kaj zamudila, hiti na vso moč in zvečer se vrača po cesti proti hiši, upognjena in zdelana in omahujoča ... Tudi ima v izbi gotovo Marijin oltarček, in Milka prinaša s holma cvetke, trobentice in vijolice, ki imajo tako lep duh ...

Pogovarjala sta se fantiča še toinono, oba mlada, vesela in srečna. V mesto nazaj sta šla hitro, skoro tekla sta.

V šoli je bil Hinko priden in dobro mu je šlo. Saj je imel s knjigami zdaj posebno veselje; izpodbujalo ga je k učenju.

Dolničarjev Stanko je občeval poslej z njim vsak dan manj, še zaničeval ga je.

»Pojdi se solit!« mu je dejal nekoč. »Mislil sem bil, da si res fant; pa si se izkazal za pravo mevžo ... Fej te bodi!«

Hinko je planil s stola in se je prijel za glavo.

»Saj ti nisem nič obljubljeval, Stanko! Prej sem bil tak, sedaj sem zopet drugačen — saj imam svobodno voljo po tvojem ... Ne očitaj mi!«

Gledal je Hinko nanj in ni bil hud.

Stanko je pa namršil obrvi in je segel z desnico v hlačni žep.

»Kaj čelestaš? Obljubljeval si, in še kako! Spoznal sem, da si tak patron, kakor ga ne dobiš izlepa daleč okoli. Ne zamerim ti nič, toda grdo je zate; zapomni si to!«

Zavrtel se je Stanko in je izginil skozi duri na koridor in na stopnjice ...

Pred koncem šolskega leta je dobil Hinko od matere pismo. Pisala mu je, naj pride domov še tisti dan, ko bo konec šole. Milki da je vedno slabše in da ji je poslala že po gospoda.

Do mozga je pretresla ta novica Hinka.

Koncu šolskega leta je hitel domov, kakor da ne čuti tal pod nogami, in vso dolgo pot do lepega Solnčanca je prejokal.

Milka je ležala v mračni izbi na postelji in ob nji je čepela mati z objokanimi očmi in močno splahnelimi licí.

Hinko jo je pozdravil, poljubil jo in je stopil tiho k postelji.

»Spi sedaj,« je šepetnila mati in se je bridko nasmehnila. »Počakaj malo, Hinko! Boš govoril potem z njo, ko se bo zbudila. V prsih jo vije noč in dan; samo zdaj je malo ponehalo ... Si lačen, Hinko? Ti lahko napravim čaj, če hočeš?«

S prepalim obrazom je stal Hinko ob materi, na licih so se mu zasvetile solze.

»Ni treba, mati. Jedel sem pred odhodom iz mesta. — Kaj mislite, ali bo ostala ali ne?«

Mati je poravnala Milki odejo na postelji in se je okrenila k Hinku.

»Teško bo kaj... Oh, kaj bom počela jaz potem, revica, čisto sama? Še sedaj spraviva obe komaj tiste solde skupaj...«

Omahnila je mati na klop in si je zakrila z rokama obraz.

Tako bolno in otožno je postalo tedaj Hinku, tako neizrečeno bolestno, da je padel tudi sam kakor nezavesten za mizo in je tudi sam glasno zajokal.

Komaj pa se je zbudila Milka popolnoma iz spanja, se je že ozirala s svojimi tihimi, mrtvimi očmi po izbi.

»Ali je Hinko že prišel? ... Mati, vode, vode!«

Mati ji je podala kozarec z vodo in Hinko je pristopil k postelji.

»Milka! Ubožica! ... Si hudó bolna? Ah, ne veš, kako te imam rad...«

Milka je zrla nanj izpod dolgih, napolzaprtih trepalnic, in njeno čelo je bilo belo kakor sneg, lica čisto voščena in koščena kakor lobanja. Samo nalahno so se zganile njene brezbarvne ustne.

»Hudó sem bolna, Hinko, zelo hudó... V prsih me stiska in vije, da ne morem več dihati.«

Hinko jo je prijel za tenko, mrzlo roko in se je tudi sam stresel od mraza.

»Milka! Milčica moja! Saj ne boš še umrla. Kajne, da ne boš... Ne umri še, ne umri! Milka, reci, da ne boš še umrla...«

Napol je klečal Hinko pred njo, napol je stal, život upognjen, glavo na prsih. Jok ga je dušil v grlu, neprestano so mu močile solze lica.

Mati je šla v kuhinjo in je pripravila čaj za Hinka. Ko se je vrnila v izbo in je Hinko pil, je sedla k postelji in je popravila Milki vzgljavje.

Kmalu je Hinko izpil in postavil skodelico prazno na mizo. Ko je stopil vun na hišni prag, je pripekalo solnce v vsej svoji krasoti na Solnčanec na holmu. Hinku so se posušile na mah vse solze na licih.

Proti večeru je Milka nenadoma poklicala po Hinku.

»Nekaj bi rada čisto na samem govorila z njim. Nihče drugi ne sme slišati tega pogovora kakor le Hinko...«

Mati je stopila po Hinka, in Hinko je pritekel prestrašen v izbo.

»No, Milka, ti je že odleglo? Kako so tvoja lica upala in oči tvoje tihe in mrtve!«

Pristavil je Hinko k postelji stol in se je vsedel nanj.

Nalahno je okrenila Milka glavo.

»Je zaprto? Hinko, poglej dobro, če kdo ne posluša... Nekaj mi leži na srcu, kar ti moram povedati nasamem, čisto nasamem. Nekaj zaradi matere... čuješ?«

Govorila je bolnica šepetaje, toliko da so se gibale njene ustnice. Hinko je zapazil, da se ji prsi le malo dvigajo in da je njeno telo pod odejo kakor mrtvo.

»Poglej, Hinko,« je šepnila Milka, in njene trepalnice so se z dihi vred odpirale in zapirale, »umreti bom morala vsak čas, morda že danes... morda šele jutri... kmalu pa. In mati bodo ostali tedaj sami... sami... Že sedaj sva težko skrbeli zate, kaj bo pa še poslej? Mati delajo noč in dan in ne odpočijejo se nikoli, da dobé le tiste solde zate... Na kolenih te prosim: bodi priden, uči se vestno, in potem, če boš kaj postal, skrbi za mater, da bodo imeli vsaj na starost mir!... Še par let... in šola bo pri kraju. Povej mi, kaj misliš postati?... Ah, mati bi te tako radi videli pred oltarjem... Vem dobro, nekoč so mi pravili o tem in jokali so... Daj, stori jim to veselje, in lažje bom umrla...«

Prenehala je Milka govoriti, a Hinko je čutil, da bi še rada nadaljevala, a da ji ne gre beseda iz grla.

Sklonil se je blizu k njenemu ušesu in šlo mu je na jok.

»Vse bom storil... kakor si mi rekla, Milka, ubožica...«

Pogladil jo je po laseh, ki so se ji sipali po sencih navzdol, in je stal tako pred njo, žalosten, zelo žalosten...

Prišla je mati v izbo in je stopala po prstih.

»Ali čuje?«

»Ravnokar je zadremala. Pogledjte, mati, kak obraz je to? Kakor mrtev angelček...«

Mati je obstala in mu je pogledala z vprašujočimi očmi v obraz.

»Kaj ti je povedala Milka?«...

Hinko ji je pal okoli vratu in se je razjokal na materinem srcu.

»Ah, mati, vse bom storil, kakor je rekla... kakor ste bili rekli...«

Šel je Hinko vunkaj za hišo na vrt in je jokal tiho predse...

Ponoči je z Milkine postelje nenadoma zaklicalo:

»Vode!«

Mati je urno prižgala svečo in je pograbila kozarec.

»Vode! Vode!«

Ko je podala mati Milki vodo, je opazila s strahom, da je njen obraz kakor iz platna in njene oči brez plamena, prazne.

Na dušek je popila bolnica vodo in je omahnila na vzglavje.

»Umrem, mati, skoraj umrem. Tišči me... Davi in tišči vedno bolj...«

Mati je bdela pri hčerki... Protí jutru je Milka umrla. Še v smrti so se njene ustne lahno gibale in lica so bila kakor oživela. Mati ji je zatisnila oči in je jokala.

Ko je videl Hinko Milko mrtvo, se mu je zvrtilo v glavi. Omahnil je poleg matere na stol in je pridušeno ihtel. Jokala sta skupaj, mati in sin, bolešno in brez prestanka, da bi pozabila v joku svoje gorjé...

Pri Milkinem pogrebu je bil ves Solnčanec. Žalostno so zvonili z visokih lin zvonovi, materi in Hinku je bilo pa, kakor da jima režejo ti glasovi globoke rane v srce.

Cele počitnice je potem prebil Hinko ob materini strani. Delal je zajedno z njo in se ni nikoli utrudil.

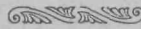
O Milkini smrti je pisal tudi Tončku, in Tonček mu je odpisal, da naj potrpi in naj prosi Boga tolažbe.

Zvečer je počival Hinko z materjo na klopici v vrtu. Videla sta pod seboj prelepo dolino in slišala sta iz daljave prešerno pesem gozdov. Mati je navadno molčala in tudi Hinko ni dosti govoril. Če je pa omenil kdo izmed njiju Milko, so stopile obema solze v oči. Mati je imela roké na kolenih, život in glavo globoko sklonjeno; resna in skrbna lica njena so bila vela, oči so gledale vdano in mirno. — —

Še bolj kakor prej kedaj se je zdaj trudila mati za svojega Hinka. S podvojeno silo je delala dannadan in starala se je zeló. Napol je oslepela in pri maši je še komaj čitala iz molitvenika. Roke so se ji tresle in tresel se je tudi njen glas. Do pasú je bila upognjena, v obraz izsušena in izžeta. Trudila se je pa naprej za sina.

Hinko je študiral v mestu in je pisal domov sama hvaležna, ljubeznipolna pisma. — —

(Dalje prihodnjič.)

Moja prva šolska doba.

Pripoveduje Anton Antonov.

4. Prvi teden v učilnici.

Torek je bilo takrat, ko sem jo mahal drugikrat v šolo sredi med svojo sestrico Slavko in Adamčevo Micko. Komaj je bilo odzvonilo poldne, že smo hiteli proti šolskemu poslopju. Po vseh cestah, ki drže k šoli, nas je bilo dosti. Eni smo brzeli v šolo, drugi pa so hiteli domov.

Svetlo je bilo tisto torkovo popoldne, in veselo in brezskrbno so se svetlikale pisane naše oblekce v solčnih žarkih.

In bilo je vrvenja tedaj pred šolo, da je bilo kaj! Kajti šele ob eni uri se je pričlenjal šolski pouk, mi smo pa bili že pol ure prej na mestu.

Pa tudi ta čas nam je bliskoma potekel. Nekateri so se drvili in lovili okrog šole, drugi so se čudili v gručah veselo smejoč se zdaj lepí torbici tega ali onega šolarčka; zdaj kakemu dovtipu tega ali onega junaka. Meni in pa še nekaterim drugim pa je bil najbolj povšeči šolski vodnjak, ki je stal prav sredi prostora pred šolo. In spravili smo se tja jaz, Slavka, Micka in še nekaj drugih takih možakarjev in možakaric. Trije dečki so srečno splezali tako visoko na vodnjak, da so dosegli sesalčin ročaj; nekaj deklic si je pa nanoslo iz bližnjega kupa toliko kamenja, da so mogle tiščati odprtino pri izlivku. Tudi Slavka in Micka sta bili med temi. Jaz pa sem se smejal prav pod izlivkom.

In pričela se je vesela igra z žalostnim koncem. Oni trije dečki so potegnili za ročaj, deklicam pri izlivku je brizgala voda izpod rok daleč naokrog ter škropila okoli stoječe otroke. Tako smo postali mi pri vodnjaku središče celega prizorišča. Imenitno se mi je zdelo takrat. Vesel sem bil, da do mene ni segel noben curek.